

Saksbehandlar: Ole I. Gjerald, Fylkesrådmannen, Sogn og fjordane
Sak nr.: 2015/1434-690

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fellesnemnda-AU		18.10.2018
Fellesnemnda		16.11.2018

Politisk organisering i Vestland fylkeskommune - tilleggsutgreiing fase II

SAMANDRAG

Fellesnemnda vedtok i sak 35/18 «Politisk organisering i Vestland fylkeskommune – fase II» at prosjektleiar skal leggje fram ei nærare utgreiing i høve føremonar og ulemper knytt til oppretting av eit eige planutval (prosessutval) og eit eige likestillingsutval i den framtidige politiske strukturen. Denne saka tek føre seg nemnde utgreiing.

Prosjektleiar rår til at fellesnemnda for etablering av Vestland fylkeskommune opprettar eit planutval som politisk leiande prosessorgan for regional planlegging med verknad frå 01.01.2020. Planutvalet skal skape politisk forankring og sikre at heilskapsomsynet vert ivareteke gjennom regionale planprosessar. Prosjektleiar rår til at utvalet som leiande prosessorgan får personsamanfall med fylkesutvalet.

Planutvalet sine retningsgjevande føringar og innspel vil liggje til grunn for fylkesrådmannen og administrasjonen sitt samla planarbeid. Fylkesrådmannen legg fram arbeidsdokument for planutvalet etter ein fastsett plan, der utvalet får høve til å gje strategisk retning og signal i pågåande planprosessar. Fylkesrådmannen legg deretter aktuelle regionale planar fram for handsaming i dei respektive hovudutvala, fylkesutvalet og fylkestinget, jf. plan og bygningslova sine reglar. Prosjektleiar meiner det nye fylkestinget, etter å ha hausta erfaringar med eit eige planutval som politisk leiande prosessorgan gjennom den første valperioden 2019-2023, tek ordninga opp til vurdering gjennom ei evaluering.

Prosjektleiar meiner prinsipielt vi bør ha ei tilnærming til opprettinga av politiske organ som baserer seg på effektivitet og samordning av ansvar, oppgåver og fagtema der vi kan. Prosjektleiar rår fellesnemnda til å leggje ansvaret for å ivareta likestilling, likeverd og mangfald i Vestland fylkeskommune til administrasjonsutvalet, etter modell frå Hordaland fylkeskommune. Administrasjonsutvalet følgjer i ein slik modell opp kommunelova sine krav, og tek eit overordna ansvar for fylkeskommunen sine lovpålagde oppgåver knytt til likestilling, likeverd og mangfald. Utvalet initierer tiltak som fremjar likestilling og hindrar forskjellsbehandling slik likestillingslova krev.

**Prosjektleiari rår fellesnemnda sitt arbeidsutval til å gje slik tilråding:
Fellesnemnda sitt arbeidsutval rår fellesnemnda til å gjere slikt vedtak:**

1. Fellesnemnda for etablering av Vestland fylkeskommune opprettar eit planutval som politisk leiande prosessorgan for regional planlegging med verknad frå 01.01.2020. Planutvalet skal skape politisk forankring og sikre heilskapsomsynet for regionale planar, og får personsamanfall med det nye fylkesutvalet.
2. Planutvalet vil, som politisk leiande prosessorgan, ha følgjande arbeidsform:
 - a) Fylkesrådmannen legg fram arbeidsdokument for planutvalet etter ein fastsett plan, der utvalet gjer strategisk retning for pågåande planprosessar.
 - b) Fylkesrådmannen legg aktuelle regionale planar fram for handsaming i dei respektive hovudutvala, fylkesutvalet og fylkestinget, jf. plan og bygningslova sine reglar.
3. Det nye fylkestinget haustar erfaringar med å nytte fylkesutvalet som planutval gjennom den første valperioden 2019-2023. Fylkestinget tek ved utgangen av valperioden ordninga opp til vurdering gjennom ei evaluering.
4. Fellesnemnda legg ansvaret for å ivareta likestilling, likeverd og mangfald i Vestland fylkeskommune til administrasjonsutvalet frå 01.01.2020.
5. Administrasjonsutvalet følgjer opp kommunelova sine krav om å gjere greie for den faktiske tilstanden når det gjeld likestilling i organisasjonen. Utvalet set i verk tiltak som fremjar likestilling og hindrar forskjellsbehandling slik likestillingslova krev. Utvalet tek eit overordna ansvar for fylkeskommunane sine lovpålagde oppgåver knytt til likestilling, likeverd og mangfald.

Vedlegg:

1. Intensjonsplanen for samanslåing av Sogn og Fjordane og Hordaland, 17.01.2017.
2. Rollen som regional planmyndighet og planfaglig veileder i framtidens regioner, Kommunenes organisasjon, 11.09.2017 ([her](#)).
3. Politikk for likestilling, NOU 2012:15 ([her](#)).

SAKSFRAMSTILLING

1. BAKGRUNN FOR SAKA

I fellesnemnda sitt reglement, vedteke i dagens to fylkesting 27.10.17, heiter det i § 7 at nemnda skal fastsetje modell for politisk organisering i den nye fylkeskommunen innanfor rammene som er fastlagde i intensjonsplanen. Nemnda har difor i sak 22/18 «Politisk organisering i den nye fylkeskommunen på Vestlandet» vedteke følgjande faste hovudutvalsstruktur:

- Hovudutval for samferdsel og mobilitet.
- Hovudutval for opplæring og kompetanse.
- Hovudutval for næring, naturressursar og innovasjon.
- Hovudutval for kultur, idrett og integrering.

Fellesnemnda sitt arbeidsutval og fellesnemnda fekk seg vidare førelagt ei sak til handsaming 10.09.18 og 21.09.18 som synleggjorde andre aktuelle politiske organ i Vestland fylkeskommune. Nemnda oppretta såleis i sak 35/18 «Politisk organisering i Vestland fylkeskommune – fase II» følgjande lovpålagde politiske organ, med verknad frå 01.01.2020:

- Kontrollutval.
- Administrasjonsutval.
- Råd for menneske med nedsett funksjonsevne.
- Råd for eldre.
- Ungdomsråd eller anna medverknadsorgan for ungdom.
- Klagenemnd.
- Fylkesvalsstyre.

I den same saka oppretta fellesnemnda også desse politiske organ, med verknad frå 01.01.2020:

- Finansutval.
- Trafikktryggingutval.
- Valnemnd.

Fellesnemnda vedtok vidare i sak 35/18 «Politisk organisering i Vestland fylkeskommune – fase II» at prosjektleiar til fellesnemnda 30.10.18 skal leggje fram ei nærare utgreiing i høve føremonar og ev. ulemper knytt til oppretting av eit eige planutval og eit eige likestillingsutval i den framtidige politiske strukturen. Denne saka tek føre seg nemnde utgreiing.

Fellesnemnda slutta seg 21.09.18 også til at nemnda i løpet av våren 2019 skal fastsetje delegering, mandat og samansetjing (representasjon) for framtidig yrkesopplæringsnemnd, jf. lov om grunnskulen og vidaregåande opplæring, samt fagskulestyre, jf. lov om høgare yrkesfaglig utdanning (fagskulelova). Prosjektleiar vil i samband med desse organa køyre ein eigen prosess for involvering og medverknad også frå relevante og sentrale næringsaktørar.

Prosjektleiar utarbeider framlegg til politisk delegeringsreglement til fellesnemnda seinast første kvartal 2019. Reglementet legg rammene for alle politiske utval og råd, herunder samansetjing/representasjon, mandat og mynde til å ta avgjerd på vegne av fylkeskommunen. Reglementet inkluderer også tal medlemer og delegering av mynde til fylkesutvalet og dei fire hovudutvala.

2. TILLEGGSGREIING TIL POLITISK ORGANISERING: PLANUTVAL OG LIKESTILLINGSUTVAL

Fellesnemnda vedtok i sak 35/18 «Politisk organisering i Vestland fylkeskommune – fase II» at prosjektleiar til fellesnemnda 30.10.18 skal leggje fram ei nærare utgreiing i høve føremonar og ev. ulemper knytt til oppretting av eit eige planutval og eit eige likestillingsutval i den framtidige politiske strukturen. Denne saka tek føre seg nemnde utgreiing.

2.1 Planutval – prosessorgan for overordna planarbeid

Fylkesutvalet i Hordaland har det overordna ansvaret for samordning av den fylkeskommunale verksemda, og har gjennom denne rolla også eit særleg ansvar for å vedta overordna planar. Alle saker frå dei faste utvala som gjeld planar og økonomi skal handsamast av fylkesutvalet før endeleg avgjerd.

Fylkesutvalet i Sogn og Fjordane har eit tilsvarande ansvar. Til å følgje dei regionale planprosessane er det i tillegg oppretta eit eige planutval (planprosessutval). Planutvalet gjev politiske styringssignal i høve pågåande planarbeid, og er såleis involvert i sjølve planutforminga i større grad enn fylkesutvalet elles ville vore i dei regionale planprosessane. Døme på regionale planprosessar der planutvalet har vore sentralt siste to åra er regional strategisk plan for kysten, regional plan for klimaomstilling, strategi for tettstadutvikling og senterstruktur, regional transportplan samt regional plan for vassforvaltning.

Dei regionale planane vert vedtekne av fylkestinget, men før dei kjem så langt er det planutvalet som – i dialog med administrasjonen – medverkar i definering av hovudtema og set retning på arbeidet fram til formell handsaming i hovudutval, fylkesutval og fylkesting.

Ivaretaking av samfunnsutviklarrolla

Det vert gjennom regionreforma sett tydelegare forventningar til fylkeskommunane si ivaretaking av den regionale samfunnsutviklarrolla. Prosjektlear ønskjer ei drøfting om eit planutval som prosessorgan kan medverke til å sikre eit heilskapleg regionalt plansystem for nye Vestland fylke. Slik prosjektlear ser det, inneber samfunnsutviklarrolla at fylkeskommunen betre enn i dag ivaretek tre sentrale dimensjonar:

- Gje strategisk retning til samfunnsutviklinga.
- Samordne og koordinere offentleg innsats og verkemiddelbruk.
- Mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn.

Strategisk retning gjennom brei politisk forankring

Prosjektlear vurderer behovet for tydeleg politisk forankring som særleg stort for utforminga av mål, strategiar og regionale planar for eit nytt samla geografisk område, nye Vestland fylke. Dette omsynet talar for ei definert politisk prosesstilmærming og aktiv deltaking i arbeidet med dei regionale planane som skal formast. Prosjektlear meiner dette er særleg kritisk i første valperioden. Ei politisk organisering som inkluderer eit eige prosess- og retningsgjevande planutval vil såleis kunne vere føremålstenleg i Vestland fylkeskommune frå 01.01.2020. Prosjektlear føreslår at det nye fylkestinget haustar erfaringar med den nye ordninga med eit eige planprosessutval, og at fylkestinget ved utgangen av første valperiode tek ordninga opp til vurdering gjennom ei evaluering.

Samordning gjennom regionale plansystem

Prosjektlear ønskjer vidare å framheve behovet for utvikling av regionale plansystem som stimulerer til faktisk *plangjennomføring*. Dei nye fylkeskommunane bør utvikle robuste regionale plansystem og prosessar som gjer at ein på politisk side ser regionale planar i samanheng. Fylkeskommunen og den regionale staten si breidde av oppgåver, tenester og myndigheitsforvaltning bør inngå i plansystemet. Regionale planar bør ikkje sjåast på som *isolerte* og *individuelle*, men må – slik prosjektlear ser det – inngå i eit regionalt heilskapleg plansystem der det er tydeleg samanheng frå overordna regionale mål og strategiar til konkrete prioriteringar i økonomiplan og verksemdsstyringa.

Vi bør syte for at det er ein tydeleg samanheng i det regionale plansystemet mellom dei ulike *plannivåa*:

- Regional planstrategi
- Val av mål og strategiar i dei regionale planane
- Konkretiserande handlingsdelar i regionale planar
- Føringar for gjennomføring i andre tematiske planar
- Verksemdsplanlegging
- Fylkeskommunen sin økonomiplan og budsjett

Regionreforma tek utgangspunkt i utfordringane som ligg i dagens plansystem, og legg opp til at føresetnadane for at ein nettverks-/partnarskapslogikk skal fungere m.a. ligg i betre plansamordning.

Mobilisering gjennom klare politiske prioriteringar

Prosjektlear meiner det vil vere behov for sterk strategisk leiing og samordning *på tvers av sektorane* i dei nye fylkeskommunane for å styrke plangjennomføringa. Sterkare samordning og ei tydeleg politisk prioritering vil truleg også ha ein positiv effekt i høve til behovet for å mobilisere kommunar og regional stat til å medverke i planutforming, oppfølging og plangjennomføring. Politisk leiarskap og tett oppfølging gjennom eit eige planutval vil også medverke til å avstemme kvar vi mobiliserer kommunar og regionale statlege etatar.

Prosjektleiar si samla vurdering

Prosjektleiar rår til at fellesnemnda for etablering av Vestland fylkeskommune opprettar eit planutval som politisk leiande prosessorgan for regional planlegging med verknad frå 01.01.2020. Planutvalet skal skape brei politisk forankring og sikre heilskapsomsynet for regionale planar.

Prosjektleiar inviterer til ei drøfting omkring planutvalet si samansetjing, og konkret om fylkesutvalet bør ta den beskrivne rolla som planutval utan at «dei politiske sektorleiarane» (hovudutvalsleiarane) vert trekte inn direkte (dersom dei ikkje alt er medlemmer i fylkesutvalet). Ved å ikkje trekke hovudutvalsleiarane inn som medlemmer i planutvalet, kan vi stå i fare for å skape ein uheldig maktkonsentrasjon i den nye politiske organiseringa. Ei supplering av fylkesutvalet, slik at også hovudutvalsleiarane tiltrer planutvalet/prosessdrøftinga, vil gjerne styrke den regionale faglege heilskapen samt samordningsbehovet i den regionale planlegginga.

Planutvalet vil, som politisk leiande prosessorgan, gje strategisk retning for fylkesrådmannen og administrasjonen i sjølve planutformingsarbeidet. Fylkesrådmannen legg fram arbeidsdokument for planutvalet etter ein fastsett plan, der utvalet får høve til å gje retning for pågåande planprosessar. Fylkesrådmannen legg aktuelle regionale planar fram for handsaming i dei respektive hovudutvala, fylkesutvalet og fylkestinget, jf. plan og bygningslova sine reglar.

Prosjektleiar syner elles til fellesnemnda sine politiske arbeidsverkstader den 08.03.18 og 04.05.18, der regionale planar gjennomgåande vart lagt inn under fylkesutvalet i samband med oppgåvefordeling for den nye politiske grunnstrukturen. Omgrepa strategisk retning og heilskapsomsyn i den regionale planlegginga var eit argument som gjekk att i vurderinga for denne innplasseringa. Prosjektleiar støttar dette synet, og vurderer det slik at fylkesutvalet som leiande planprosessorgan vil ivareta denne rolla.

Prosjektleiar meiner det nye fylkestinget, etter å ha hausta erfaringar med eit eige planutval som politisk leiande prosessorgan gjennom den første valperioden 2019-2023, tek ordninga opp til vurdering gjennom ei evaluering.

2.2 Likestillingsutval – eige utval eller innarbeid i administrasjonsutvalet?

I Hordaland fylkeskommune er det administrasjonsutvalet som ser til at likestilling, likeverd og mangfald vert ivareteke på ein god måte i fylkeskommunen som organisasjon samt i vedtak som vert gjort. Sogn og Fjordane fylkeskommune har i dag oppretta eit eige likestillingsutval. Likestillingsutvalet har det overordna ansvaret for likestilling, likeverd og mangfald i fylkeskommunen, slik administrasjonsutvalet har det i Hordaland. Føremålet er å setje eit eige fokus på at både medarbeidarar og brukarar av fylkeskommunale tenester skal oppleve fylkeskommunen som ei verksemd som prioriterer og verdset likestilling, likeverd og mangfald.

Fylkeskommunen har etter kommunelova ansvar for å gjere greie for den faktiske tilstanden når det gjeld likestilling i organisasjonen. Fylkeskommunen skal òg gjere greie for tiltak som er sette i verk og er planlagde for å fremje likestilling og hindre forskjellsbehandling i strid med likestillingslova.

Prosjektleiar vurderer det som særskilt viktig å ivareta likestilling, likeverd og mangfald i all myndigheitsutøving, men meiner det lovpålagde og overordna likestillingsansvaret bør leggast til det framtidige administrasjonsutvalet som vart vedteke oppretta gjennom sak 35/18 «Politisk organisering i Vestland fylkeskommune – fase II».

Gjennom NOU 2012:15 Politikk for likestilling vart det gjennomført ei brei kartlegging av det regionale og lokale likestillingsarbeidet. Kartlegginga synte at kommunar og fylkeskommunar gjer ein varierende innsats på området. Om lag 10% av kommunane i kartlegginga kunne informere om at dei har eit eige politisk organ som særskilt ser på kjønnslikestilling i eigen organisasjon. To tredelar av kommunane og fylkeskommunane hadde på dette tidspunktet ingen handlingsplan for likestilling. Mindre enn ein tredel av kommunane og fylkeskommunane svarta at dei i stor grad har kjennskap til aktivitets- og

rapporteringsplikta i lovgivinga knytt til likestilling. Likestilling var elles berre sporadisk nemnt i kommuneplanar, og då hovudsakleg gjennom ein generell omtale. Fylkeskommunane fekk noko høgare score på likestilling som tema i fylkesplanane og i dei regionale planstrategiane. Verken fylkeskommunar eller fylkesmannsembeta stod fram som kompetansmiljø på arbeidet knytt til likestilling.

Prosjektlear si samla vurdering

Prosjektlear rår fellesnemnda til å leggje ansvaret for å ivareta likestilling, likeverd og mangfald i Vestland fylkeskommune til administrasjonsutvalet, etter modell frå Hordaland fylkeskommune. Fellesnemnda vedtok oppretting av administrasjonsutval i sak 35/18 «Politisk organisering i Vestland fylkeskommune – fase II». Administrasjonsutvalet vil slik følgje opp kommunelova sine krav om å gjere greie for den faktiske tilstanden når det gjeld likestilling i organisasjonen. Utvalet set også i verk konkrete tiltak som fremjar likestilling og hindrar forskjellsbehandling slik likestillingslova krev. Utvalet tek slik eit overordna ansvar for fylkeskommunane sine lovpålagde oppgåver knytt til likestilling, likeverd og mangfald.

3. PROSJEKTLEIAR SI TILRÅDING

Prosjektlear rår til at fellesnemnda for etablering av Vestland fylkeskommune opprettar eit planutval som politisk leiande prosessorgan for regional planlegging med verknad frå 01.01.2020. Planutvalet skal skape brei politisk forankring og sikre heilskapsomsynet for regionale planar. Prosjektlear rår til at utvalet som leiande prosessorgan får personsamanfall med fylkesutvalet.

Planutvalet sine retningsgjevande føringar vil liggje til grunn for fylkesrådmannen og administrasjonen sitt samla planarbeid. Fylkesrådmannen legg fram arbeidsdokument for planutvalet etter ein fastsett plan, der utvalet får høve til å gje strategisk retning for pågåande planprosessar. Fylkesrådmannen legg deretter aktuelle regionale planar fram for handsaming i dei respektive hovudutvala, fylkesutvalet og fylkestinget, jf. plan og bygningslova sine reglar. Prosjektlear meiner det nye fylkestinget, etter å ha hausta erfaringar med eit eige planutval som politisk leiande prosessorgan gjennom den første valperioden 2019-2023, tek ordninga opp til vurdering gjennom ei evaluering.

Prosjektlear meiner samstundes prinsipielt vi bør ha ei tilnærming til opprettinga av politiske organ som baserer seg på effektivitet og samordning av tema der vi kan. Prosjektlear rår fellesnemnda til å leggje ansvaret for å ivareta likestilling, likeverd og mangfald i Vestland fylkeskommune til administrasjonsutvalet, etter modell frå Hordaland fylkeskommune. Administrasjonsutvalet følgjer i ein slik modell opp kommunelova sine krav om å gjere greie for den faktiske tilstanden når det gjeld likestilling i organisasjonen. Utvalet set i verk tiltak som fremjar likestilling og hindrar forskjellsbehandling slik likestillingslova krev. Utvalet tek eit overordna ansvar for fylkeskommunane sine lovpålagde oppgåver knytt til likestilling, likeverd og mangfald.

Administrasjonsutvalet følgjer slik opp kommunelova sine krav om å gjere greie for den faktiske tilstanden når det gjeld likestilling i organisasjonen. Utvalet set også i verk tiltak som fremjar likestilling og hindrar forskjellsbehandling slik likestillingslova krev. Utvalet tek slik eit overordna ansvar for fylkeskommunane sine lovpålagde oppgåver knytt til likestilling, likeverd og mangfald.